

ritis eorumque essentiali præmio proportionata; ergo, quamvis gloria differatur in suum tempus, non est cur gratia ipsa non statim conferatur. Nam ex parte subjecti non est necessaria nova dispositio, quandoquidem sine illa dabitur aliquando juxta hanc opinionem; aliunde vero tempus hujus vitæ est aptum et proportionatum ad gratiam recipiendam, licet non sit ad gloriam. Rursus ipsa ratio justitiæ postulat ut debitum statim solvatur, si fieri potest, et Deus, quantum in se est, non detineat mercedem operarii, quantum ille capax est. Præterea meritum ipsum est causa de se efficax ad influendam gratiam; per peccatum autem fuit impeditus, et quasi suspensus ille influxus; ergo, ablato peccato, statim sine alia dispositione habet eundem influxum; sicut aqua, ablato contrario, statim se restituit ad pristinam frigiditatem absque alia dispositione; sine causa ergo ad hunc effectum exigitur nova dispositio, aut temporis dilatio.

22. *Alia ratio.* — *Refellitur objectio.* — Ultimo est vulgare argumentum, quia acceptatio ad gloriam est effectus formalis gratiæ inhærentis; sed ille homo statim manet acceptus ad totam gloriam priorum meritorum; ergo recipit statim totam gratiam illi gloriæ proportionatam. Responderi solet esse acceptum non fieri formaliter per gratiam inhærentem, sed per extrinsecam Dei voluntatem. Verumtamen, quamvis esse acceptum, in una significatione possit esse denominatio extrinseca, sicut esse acceptatum per alterius consensum, tamen, in alia significatione, esse acceptum, id est proportionatum, et intrinsece aptum ad gloriam, effectus formalis est gratiæ inhærentis, neque extrinseca denominatio, sed intrinseca animæ vivificatio. Quamvis autem Deus de potentia absoluta posset acceptare hominem ad gloriam extrinsece, non reddendo illum intrinsece proportionatum, tamen secundum legem ordinatam id non facit, juxta veram et sanam doctrinam; sed, sicut amando facit bonum quod amat, ita, acceptando aliquem ad gloriam secundum præsentem justitiam, facit illum intrinsece acceptum, et aptum ad eandem gloriam; et ita pertinet hoc ad effectum formalem gratiæ sanctificantis. Ergo pari ratione, quoties secundum præsentem justitiam aliquem acceptat ad majorem gloriam, eum statim facit proportionatum ad illam per infusionem majoris gratiæ; ergo si homo resurgit a peccato acceptus ad totam gloriam, quæ meritis mor-

tificatis respondebat, resurgit etiam cum tota gratia illis debita.

23. *Inanis est distinctio cui innititur Scotus.* — Neque satisfacit distinctio illa Scoti de portione gloriæ respondente gratiæ, et respondente meritis, quia hic non agimus de gloria, quæ datur homini absque ullis meritis propriis; quo sensu posset distingui aliqua gloria respondens gratiæ, et non meritis; sed, agimus de gloria quæ comparatur per propria merita, et in hac gloria nulla est portio, quæ respondeat meritis, et non gratiæ; nam omne meritum gloriæ vel supponit gratiam proportionatam, ut est in merito primæ gloriæ, fundato in contritione ut informata per primam gratiam, vel secum affert simulque meretur gratiam proportionatam gloriæ, ut est in omni merito augmenti gloriæ; nam per illud meretur homo ut statim per intrinsecam gratiam fiat proportionatus tantæ gloriæ. Merita enim ipsa non reddunt hominem formaliter aptum et proportionatum ad gloriam, sed dispositivè, vel etiam moraliter effective; et ideo requirunt formam quæ reddat hominem intrinsece aptum ad gloriam. Sicut etiam merita ipsa per se ac formaliter non constituunt hominem filium Dei, et consequenter neque formaliter augent hanc filiationem, quia non constituunt hominem formaliter participem naturæ divinæ, sed disponunt, et merentur gratiam, quæ formaliter conferat, vel augeat hanc participationem, et filium Dei adoptivum constituat et perficiat. Quoties autem homo fit acceptus ad majorem Dei gloriam, fit etiam filius et hæres in perfectiori gradu; neque est ulla portio gloriæ quæ respondeat meritis ut merces, quæ non respondeat gratiæ et filiationi divinæ ut hæreditas, ut satis significavit Concilium Tridentinum, sess. 6, cap. 16, dicens, justis bene operantibus usque in finem proponendam esse vitam æternam, et tanquam hæreditatem seu gratiam filiis promissam, et tanquam mercedem meritis reddendam; ergo nulla est portio talis gloriæ respondens meritis, quæ non etiam respondeat gratiæ, per quam homo jam sit constitutus in hac vita filius Dei in tali gradu.

24. *Immerito aliter philosophantur aliqui de charitate ac de gratia.* — Non vero defuerunt aliqui Theologi, præsertim Thomistæ, ut videre licet in Soto supra, et aliis, qui distinguant inter gratiam et charitatem aliasque virtutes infusas. Nam propter argumentum factum fatentur, per omne meritum vivum vel vivificatum, apud Deum statim dari

gratiam illi merito proportionatam; de charitate autem et virtutibus id negant; quia, cum sint habitus operativi, solum augentur intensive, juxta proportionem et physicam intensionem actuum. Sed hæc distinctio aliena fuit a mente D. Thomæ, ut facile constabit attente consideranti loca supra citata ex 1. 2 et 2. 2, nam in uno loquitur de augmento gratiæ, et in alio de augmento charitatis; et eandem doctrinam de utraque tradit; et expresse in 3 part., quæst. 89, artic. 2, postquam de gratia locutus fuerat, subdit: *Et eadem ratio est de virtutibus quæ ad gratiam consequuntur.* Quæ verba recte expendit et declaravit Cajetanus, dicens, quoties infunditur vel reparatur justitia, in eadem proportionem et intensione infundi seu restitui virtutes, in qua infunditur vel restituitur gratia. Advertit etiam rationem esse tactam a divo Thoma, quia virtutes consequuntur ex gratia: *Hinc enim, ait, absque scrupulo ambiguitatis cujusque deducitur, quod ad majorem gratiam consequuntur majores virtutes, et ad minorem minores.* Nihil ergo refert quod virtutes sint habitus operativi, quia non efficiuntur aut intenduntur effective per proprios actus; neque etiam requirunt illos ut physicas dispositiones necessarias ad suam infusionem vel augmentum; imo nec semper requirunt proprios actus tanquam proprias et speciales dispositiones morales; sed illa, quæ est dispositio ad gratiam, vel meritum augmenti gratiæ, est etiam sufficiens dispositio ad augmentum virtutum, quia non infunduntur vel augentur quasi per se primo, sed per quamdam concomitantiam ad gratiam, et quasi per resultantiam ex illa. Et ideo, quamvis ratio facta per se primo procedat de gratia, quæ est formalis participatio divinæ naturæ, consequenter vero complectitur virtutes quantum ad augmentum, quod ex vi meriti simul cum gratia habuerunt; statim enim ac meritum vivificatur, virtutes cum toto illo augmento infunduntur.

Objectiones contra superiorem resolutionem.

25. *Prima.* — *Secunda.* — *Tertia.* — Contra hanc vero sententiam multæ possunt fieri objectiones: quædam ex propria materia, aliæ vero ex diversa petita. Priores sunt, quia homo, cum justificatur, recipit gratiam proportionatam suæ dispositioni, ut docet Concilium Tridentinum, sess. 6, cap. 6; ergo, si

contritio est remissa, tantum infundetur gratia remissa, non obstantibus præcedentibus meritis, alias contingere posset hominem habentem remissam contritionem perfectius justificari, quam alium qui intensius conteritur. Item, tota gratia quæ in prima justificatione datur, gratis datur, alias non tota justificatio gratis fieret; ergo tunc nulla gratia datur ex meritis, quia hæc non gratis datur; ergo merita mortificata non possunt statim in illo instanti habere effectum gratiæ. Tertio, quamvis homo ante lapsum meruit gratiam, jam vero illam obtinuit; unde quoad hanc partem jam fuit ei redditum præmium meritorum; ergo, si postea illud dissipavit, et peccando destruxit, non tenetur Deus ex justitia iterum simile præmium ei reddere propter eadem merita; alias his præmium ei redderet propter eadem merita; alias bis illa præmiaret eodem genere præmii, et æquali in suo ordine.

26. *Ad primam.* — Respondetur ad primam et secundam objectionem in hujusmodi justificatione peccatoris distinguendum esse id quod est per se, ab eo quod est per accidens respectu talis mutationis, qua homo ex statu peccati in statum gratiæ transfertur. Per se quidem est ut ipse homo sese cum divino auxilio sufficienter disponat, et quod Deus infundat gratiam dispositioni proportionatam et remittat peccatum. Per accidens vero est quod præcesserint merita, quæ consequenter reviviscant facta illa mutatione. Nam hæc tota mutatio intervenire posset sine reviviscencia meritorum, ut, si illa non præcessissent. Ad primam ergo objectionem respondeo, gratiam illam, quæ per se infunditur ex vi justificationis, semper esse proportionatam et commensuratam contritioni, seu dispositioni peccatoris, et de hac loqui Concilium Tridentinum, citato loco, nam hæc est propria gratia justificationis, quæ per se consideranda fuit in doctrina de justificatione; nam ea quæ sunt per accidens, non cadunt sub scientiam. Quando vero cum justificatione conjungitur priorum meritorum reviviscencia, conjungitur etiam cum gratia justificationis alia gratia, quam non oportet esse commensuratam ipsi contritioni, quia non est ab illa tanquam a causa et dispositione per se, sed tanquam a causa removente obicem peccati, quod æque facit contritio remissa ac intensa. Neque ad illam gratiam meritorum præcedentium requiritur nova dispositio per se, ut supra dicebam, quia ipsa merita sunt in

suo ordine sufficiens causa, et sufficiens moralis dispositio, si aliunde non interponatur obex. Unde, si velimus utramque illam gratiam tanquam unam adæquatam formam considerare, dicemus dispositionem ad illam non esse contritionem solam secundum se, sed ut conjunctam omnibus superioribus meritis, ideoque remissionem contritionem, ut conjunctam pluribus præcedentibus meritis, reputari moraliter meliorem dispositionem, quam contritionem intensiorem sine tot meritis, ac proinde nullum esse inconveniens quod aliquando resurgat absolute cum majori gratia qui contritionem habuit minus intensam, si alioqui in meritis præcedentibus multum excedit.

27. *Respondetur ad secundam.* — Ad secundum similiter respondetur, gratiam justificationis, quæ ex vi illius per se datur, totam gratis dari, ut recte argumentum probat; nihilominus tamen cum illa gratia posse in eodem instanti conjungi aliam, quæ, supposita priori gratia (secundum ordinem naturæ loquimur), non detur gratis, sed ex meritis, si illa præcesserunt, quia in hoc nulla est repugnantia; neque etiam est contra liberalem et gratuitam justificationem, cum talis gratia per se ad illam mutationem non pertineat, nec reputetur ut prima, sed ut secunda adjuncta primæ, saltem secundum ordinem naturæ. Neque est novum aut singulare in hoc negotio, quod in eodem instanti infundantur diversi gradus gratiæ ex diversis titulis et capitibus. Nam qui fide baptizatus fuit, et in eo peccavit, et postea conteritur, vel etiam confitetur, duplicem gratiam recipit: unam ratione baptismatis, aliam ratione pœnitentiæ. Neque etiam repugnat simul recipere duos gradus gratiæ, unum gratis, et alium ex justitia; nam justus qui suscipit Eucharistiam vel aliud sacramentum, de condigno meretur et obtinet aliquem gradum gratiæ per illum actum, quatenus est opus operantis, ut aiunt; et tamen ei datur simul aliqua gratia ex opere operato, quæ gratis ei datur respectu ipsius, quamvis detur ex justitia respectu Christi. Sic ergo in præsentem, prima gratia ac per se justificationis ipsi peccatori gratis datur, licet ex justitia Christi; et nihilominus simul datur gratia præcedentium meritorum ex virtute illorum, atque adeo ex justitia ipsiusmet peccatoris, qui prius justus fuit, et jam est justificatus.

28. *Ad tertiam.* — Ad tertium, respondemus meritum gratiæ et gloriæ adeo esse efficax, ut,

quantum est ex se, non tantum infusionem gratiæ, sed etiam perpetuam ejus conservationem ex justitia obtineat, quod in gloria est manifestissimum, et inde evidenter concluditur de gratia; quia gloria nunquam separatur a proportionata gratia. Differunt tamen in hoc, quod gloria semel data non est amissibilis, et ideo ejus conservatio interrupta non potest; gratia vero amissibilis est, ac propterea potest continua ejus conservatio interpolari propter impedimentum peccati. Ex eodem autem principio provenit, et ex eadem meriti efficacia nascitur, ut, licet conservatio gratiæ propter peccatum interrupta sit, si auferatur impedimentum peccati, statim quasi continuetur; nam hoc etiam requirit ipsa gloria, quæ ex vi tali meriti danda semper servatur; quia ad illam nemo acceptatur, neque intrinsece idoneus redditur nisi per gratiam. Ob hanc ergo causam, licet propter præcedens meritum talis gratia data fuerit, eamque peccator sua culpa amiserit, nihilominus ablata culpa statim restituitur, neque illa censetur, moraliter loquendo, duplex remuneratio ejusdem meriti, sed est moralis quædam continuatio ejusdem præmii, quod ex vi meriti perpetuitatem includit. Neque etiam ad rem præsentem quidquam refert quod illæ duæ gratiæ, amissa et restituta, numero distinctæ sint, ut secundum philosophicam rationem verisimile est, quia, esto in genere entis et physice hoc ita sit, tamen in genere præmii, et secundum moralem considerationem tanquam una reputatur.

Digressio de augmento gratiæ per actus remissos occasione alterius objectionis.

29. *Prima objectio.* — Aliud caput objectionum sumitur ex controversia de augmento gratiæ et charitatis per actus remissos. Nam, si gratia respondens meritis vivificatis statim datur, etiamsi homo per remissam contritionem resurgat, sequitur gratiam, etiam quam quis meretur per actus remissos, statim dari; consequens est falsum; ergo. Sequela probatur, quia, si in meritis vivificatis augmentum gratiæ excedit proportionem præsentis dispositionis, etiam in augmento per actus remissos poterit excedere, neque esset ulla specialis ratio differendi tale augmentum. Falsitas autem consequentis variis mediis probari solet; non tamen afferam omnia, ne prolixior sim nimiumque a præsentem disputatione di-

vertar. Quatuor ergo attingam, in quibus moderni majorem vim faciunt. Primum est, quia, si illud admittitur in quolibet actu meritorio, etiam remisso, pari ratione concedendum est, per eundem actum meritorium, continuatum aliquo tempore in eodem gradu, gratiam toto illo tempore continue augeri, quia toto illo tempore actus est meritorius, et actus meritorius, ut dicitur, statim habet suum effectum quoad augmentum gratiæ; at consequens est falsum, nam alias illud augmentum esset infinitum, quia continue fit per infinita instantia, et in quolibet additur illi gratiæ aliquis gradus, seu pars aliquota quam homo per talem actum meretur; per illum enim actum factum in primo instanti meretur et consequitur homo certam aliquam portionem gratiæ; ergo in quolibet instanti merebitur aliam æqualem, quia est æqualis valoris; supponimus enim totum actum in quolibet instanti conservari; ejusdem autem rationis est, quod ad meritum attinget, conservari, et elici actum.

30. *Secunda.* — Secunda ratio est, quia, si per actum remissum augetur habitus, ergo augetur secundum totam latitudinem ejus; consequens est absurdum; ergo. Sequela probatur, nam, si quilibet actus remissus auget habitum, ergo quilibet actus ejus sufficit augere habitum; nam si actus remissus, verbi gratia, ut duo, auget habitum ut sex, ergo quamvis actus ille tantum esset ut unum, etiam augetet; et si esset ut dimidium, nihilominus augetet; et sic de quolibet alio, quantumvis minimo, quia de quolibet actu remisso dicitur quod augeat habitum; actus ergo ut duo secundum totam latitudinem suam auget habitum ut sex, redditque habitum intensum ut octo. Falsitas autem consequentis patet, quia hoc modo multum crescerent habitus gratiæ et charitatis; et si quispiam aliquoties operaretur ad æqualitatem sui habitus, incredibiliter augetet illum; ut, verbi gratia, si a principio haberet habitum ut duo, et eliceret actum ut duo, jam haberet habitum ut quatuor, si deinde eliceret actum ut quatuor, haberet habitum ut octo; unde si triginta actus efficeret, incredibile esset augmentum, nam per quemlibet actum posteriorem tantum aliquis mereretur, quantum per omnes simul præcedentes. Hoc autem esse inconveniens per sese videtur notum, quia tam magnum bonum non debet tam facile, et veluti sine mensura, pro levibus et remissis actibus tribui.

31. *Tertia.* — Tertia ratio, quia ex illa opinione ulterius sequitur, quoties homo post justificationem meretur, sive remisse, sive intense, habitum gratiæ semper excedere in intensione actum et non servare cum illo proportionem; quod est etiam absurdum. Nam, si in justificatione ipsa servat proportionem intensionis habitus cum actu, cur non etiam postea? Nulla certe ratio sufficiens reddi potest.

Quarta. — Quarta, quia alias intensio luminis gloriæ non esset proportionata intensionem actuum et habitus charitatis, quia ipsi inter se non servant proportionem; ergo neque lumen gloriæ cum ipsis.

32. *Nunc Scotum notat Bannes, nunc illum pro se adducit.* — Hæc argumenta contra hanc sententiam proposuit Dominicus Bannes 2. 2, quæstion. 24, art. 6, dub. 2, et primum illorum tanquam validius latius prosecutus est in relectione speciali, propter quæ intrepide asserit illam opinionem esse falsam et improbabilem, et opinionem etiam Scoti asserentis, per omnes actus remissos mereri justos augmentum actus charitatis et gratiæ, quamvis illud non obtineant usque ad ingressum gloriæ, similiter falsam et improbabilem appellavit priori loco. In Relectione vero conatur Scotum interpretari juxta opinionem suam, scilicet, quod per actus remissos dicat augeri præmium gloriæ, solum quia dabitur pluribus titulis, quod ipse vocat augmentum extensivum, satis contra mentem Scoti; nam in 4, distinct. 21, quæst. 2, aperte loquitur de augmento gratiæ, et illud dari dicit propter actus remissos in fine vitæ; in quo sensu ait prædictus auctor in dicta Relectione, prædictam opinionem Scoti minus probabilem esse quam aliam, quæ affirmat tale augmentum statim dari; solamque suam opinionem probabilem esse vult, quæ definit justum, per actus remissos, nullum verum augmentum intensivum gratiæ vel gloriæ mereri.

33. *Judicium fertur de illius sententia.* — Ego vero solam hanc opinionem inter prædictas censeo esse improbabilem, et plane incredibilem, nullaque auctoritate aut ratione fundatam. Supra enim (ut opinor) demonstravi, quantum Theologica materia patitur, intensionem præmii essentialis non esse conferendam solum secundum proportionem seu æqualitatem intensioris actus meritorii, quem justus in hac vita exercet, sed etiam secundum multitudinem omnium meritorum simul sumptorum, ut ex omnibus simul, prudenter

ponderata omnium multitudine, et singulorum intensione, aliisque conditionibus ad meritum conducentibus, consurgat veluti unus valor unius præmii tantæ intensiois excedentis singulorum actuum intensioem; ex quo principio evidenter sequitur per quoslibet actus meritorios præmii essentialis, sive intensos, sive remissos, augeri intensive præmii ipsum essentialis, seu jus ad ipsum obtinendum, quia crescit cumulus meritorum, cui illa intensio commensuratur. Atque hinc præterea sequitur, per quemlibet actum meritorium præmii essentialis, etiam remissum, mereri hominem justum, augmentum proprium gratiæ intensivum, quia gratia semper proportionanda est præmio essentiali; et hæc doctrina hæc communis est Theologorum, etiam D. Thomæ (quidquid ille auctor dicat). Nam 1. 2, q. 114, art. 8, ad 3, expresse dicit quolibet actu mereri hominem augmentum gratiæ; et secunda secundæ, quæstione vigesima quarta, artic. 6, ad 1, idem dicit de augmento charitatis. Nec potest exponi de augmento illo extensivo, de solo nomine aut titulo; nam evidenter in illis locis tractabat de proprio et intrinseco augmento charitatis. Supposita ergo hæc veritate, quoad aliam quæstionem, an hoc augmentum statim datur, necne, ex parte admittimus illius auctoris censuram, quatenus fatetur probabilius esse statim dari augmentum charitatis, quam in ingressu gloriæ; non quod oppositam opinionem Scoti, quæ fortasse quoad hanc partem fuit etiam D. Thomæ, reputemus improbabilem, cum non sit contra fidem, neque contra evidentem rationem, et habeat graves Doctores et nonnullas conjecturas, sed quod opposita probabilior videatur, et fortioribus niti rationibus.

Respondetur ad primam objectionem.

34. Ad difficultatem ergo propositam concedo sequelam, quanquam posset etiam aliquis illam negare, ut extraneam vitaret disputationem. Nam, cum dicimus merita vivificata statim habere effectum gratiæ illis debita, id intelligendum est de illa gratia, quæ propter talia merita jam data fuerat, quia quoad illam talia merita fuerunt efficacia ut statim daretur; et ideo, cum primum illa merita vivificantur, statim restituunt eundem effectum; nam ex eorum efficacia per se pendet, non ex qualitate præsentis dispositio-

nis. An vero propter talia merita data fuerit gratia secundum proportionem ad valorem omnium actuum intensorum et remissorum, vel solum secundum proportionem ad intensiorem actum, alia quæstio est, quæ non habet necessariam connexionem cum prædicta. Posset enim aliquis sentire gratiam in hac vita non intendi nisi juxta latitudinem intensioris actus, quo homo in hac vita ad illam se disposuit, et nihilominus asserere intensioem gratiæ, obtentam per merita mortificata, statim redire quantum necessarium est; ita ut, si illa intensio fuit ut centum, quamvis homo resurgat per contritionem ut duo, statim restituatur gratia ut centum, quia non commensuratur actui præsentis, sed intensiori quem habuit homo tempore justitiæ præteritæ, nam ille semper manet vivus apud Deum, et retinet rationem moralis dispositionis sufficientis. Dixi autem, *quantum necessarium est*, quia, si in eo casu homo resurgeret per contritionem ut centum, consequenter loquendo, in ea sententia dicendum est non infundi propter priora merita intensiorem gratiam quam centum, quia omnia illa non excedebant intensioem ut centum; et, quamvis perpetuo viva permansissent, non habuissent intensiorem effectum.

35. Nihilominus tamen magis consequenter respondebimus concedendo sequelam; quia non solum consequens ipsum probabilius est, sed etiam recte sequitur ex paritate rationis et fundamenti, scilicet, quod causa meritoria statim operatur quantum potest, nec requirit aliam positivam dispositionem, sed solum capacitatem subjecti et status, cum remotione impedimenti; et quod propter meritum gloriæ statim datur intrinsecum jus et proportio ad illam; hæc namque rationes, et similes, æque procedunt in meritis actuum remissorum, ac in meritis vivificatis; ideoque sequelam concedimus.

De merito et augmento per continuationem actus.

36. *Sequela primi argumenti male inferitur ex antecedenti.* — In primo autem argumento alia fit illatio non multum connexa cum priori consequente, novamque difficultatem postulat, quæ in omni fere opinione locum habet. Est autem hæc secunda sequela, quod, scilicet, sequatur eundem actum ratione solius perseverantiæ et coexistentiæ ad nostrum

tempus, esse meritorium augmenti gratiæ, et amoris, et præmii essentialis intensivi; in hoc enim consequente fundatur tota difficultas illius argumenti. Illa autem sequela neque intrinsece sequitur ex antecedente, nec videtur etiam necessaria ex aliqua intrinseca ratione, aut paritate rationis. Utrumque patet, nam elicere novum actum, etiam remissum, longe aliud est quam perseverare aliquo tempore in eodem omnino actu sive remisso, sive etiam intenso, quia illud prius est facere aliquid novum, quod antea factum non erat, vincendo novam difficultatem, propriamque libertatem iterum bene exercendo; per solam autem continuationem ejusdem actus ut sic, nihil novi fit, sed in eo ipso quod factum fuit perseveratur, et pro aliquo saltem tempore forte nulla difficultas vincitur, aut nova libertas exercetur. Non est ergo necessaria illa consecutio: quæ de actu etiam interiori fieri posset; quod, videlicet, si ille meritorius sit, etiam continuatio ejus sit meritoria, et maxime si cum perseverantia in actu continue addatur major intensio. Unde nonnulli Theologi, concedentes meritum in quocumque actu, sive intenso, sive remisso, negant per solam continuationem augeri meritum quoad intensioem præmii, propter rationes tactas, quod nihil novi fit nec nova libertas exercetur; præsertim quando apprehensio intellectus neque augetur, neque mutatur, quia pro tunc veluti naturali modo perseverat voluntas in eo quod fecit.

37. *Etiam si bene inferant, nihil absurdi contra nos probant.* — Verumtamen (ne difficultatem argumenti effugere videamur) sive ex illo antecedenti sequatur, sive non, concedimus eundem actum, cæteris paribus, majori tempore libere continuatum esse meritorium majoris præmii essentialis, et majoris augmenti gratiæ, quia licet continuatio illa physice nullam rem addat, sed eandem actionem et terminum majori tempore coexistentem dicat, eo quod actio illa non sit successiva, sed indivisibilis, et tota simul, ut ex Metaphysica suppono, nihilominus illa est quædam conditio moralis, quæ secundum prudentem existimationem auget valorem obsequii seu officii exhibiti, et consequenter confert ad augmentum meriti in ordine ad majorem mercedem. Dices: augetur merces in simili conditione, scilicet, quod plus perseveret vel continuetur. Respondedo in mercede æterna et perpetuo duratura hoc locum non habere, quia ex vi

cujuslibet actus meritorii, etiam si solo instanti coexistat, debetur præmium perpetuo durans; ergo per continuationem actus meritorii non potest augeri præmium duratione sua, quia in hac non recipit augmentum; debet ergo augeri in substantia et entitate sua, et hoc vocamus augmentum intensivum. Atque hoc modo credimus perfectiorem visionem Dei, dandam fore illi qui per integram horam persistit diligendo Deum eodem actu, quam illi qui per momentum solum dilexit, cæteris paribus; quod latius in proprio loco ostendendum est.

38. *Gratiæ augmentum ex continuatione actus successive datur. — Occurritur objectioni.* — Et hinc ulterius concedimus, hoc augmentum gratiæ et charitatis, quod per actum continuatum meremur, continua quadam successione statim conferri; hoc enim plane consequitur ex præsentis doctrina, supposito alio principio de continuatione actus. Nam omne augmentum gratiæ, quod per meritum datur, statim datur ac fit ipsum meritum; hoc enim principio nos utimur; sed per actum meritorium continuatum, ut sic, meremur augmentum gratiæ; ergo statim datur ac fit illud meritum; sed illud meritum non fit subito, sed consistit in continuatione quadam; ergo et augmentum gratiæ non datur simul, sed successione continua coexistente continuationi talis actus meritorii. Dices: illa continuatio actus meritorii in se non est successiva, sed est totalis permanentia ejusdem actus indivisibilis, licet coexistat nostro tempore successivo; ergo non est necesse ut augmentum gratiæ, quod propter illum actum datur, successive detur. Respondetur, quamvis in efficienda vel conservanda entitate illius actus meritorii non interveniat physica et realis successio, tamen illum valorem morale paulatim augeri, et continue, quamdiu durat, continue illam auget; unde quia hoc augmentum in ipsa gratia non est tantum morale, sed physicum et reale, ideo necesse est ut per physicam successionem fiat.

39. *Ex nostra doctrina non sequitur dari infinitum meritum.* — Nego tamen inde sequi, per illud meritum et augmentum comparari infinitam gratiam; imo, hoc ipso quod continue et successive fit, et in tempore fi-